

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Mezinárodní výzkum ICCS 2009 – International Civic and Citizenship Education Study

STRUČNÉ SHRNU TÍ

Tisková konference 21. 9. 2010 na MŠMT

Mezinárodní studie občanské výchovy International Civic and Citizenship Education Study (ICCS) proběhla v roce 2009 v 38 zemích celého světa pod záštitou *Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání – International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)*. V České republice byl výzkum uskutečněn Ústavem pro informace ve vzdělávání, financován byl z ESF a ze státního rozpočtu (IPn Kompetence I – aktivita II, Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost). Studie za Českou republiku se zúčastnilo více než 4 600 žáků ze 144 škol a více než 1 600 učitelů.

Výzkum ICCS se zaměřil na tyto základní oblasti:

- Znalosti z občanské výchovy
- Postoje k demokracii, názory na občanství a roli občana v soudobé společnosti
- Postoje k rovnosti mužů a žen, k menšinám a přistěhovalcům
- Důvěra v instituce a pocit národní identity
- Občanské chování a předpokládané občanské aktivity v dospělosti
- Školní a mimoškolní aktivity žáků spjaté s občanstvím
- Školní klima a výuka občanské výchovy ve školách
- Postoje k náboženství

V rámci evropského modulu výzkumu byla pozornost zaměřena na znalosti žáků o Evropě a na jejich názory na Evropskou unii.

1. Znalosti a dovednosti 14letých v ČR z oblasti občanské nauky

Cílem bylo prozkoumat 4 testované oblasti – občanská společnost a systémy, občanské principy, občanská angažovanost a občanská identita.

Čeští žáci prokázali ve srovnání s ostatními zeměmi nadprůměrné znalosti. Svým výkonem 510 bodů se tak zařadili na 18. místo ze 36 zemí za Slovinsko, Norsko a Belgie (mezinárodní průměr činil 500 bodů; graf s výsledky jednotlivých zemí obsahuje Mezinárodní zpráva).

Při srovnání průměrných skóre občanských znalostí z výzkumu CIVED – Civic Education Study (1999) a ICCS (2009) byl u českých žáků zaznamenán statisticky významný pokles deseti bodů. Zároveň dodejme, že tento pokles je jeden z nejvýraznějších (obdobný pokles byl zaznamenán jen na Slovensku, v Polsku a Bulharsku).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

2. Mezinárodní studie občanské výchovy – občanské postoje a chování 14letých

Cílem bylo zhodnotit občanské postoje žáků 8. ročníků.

Žáci 8. ročníků tráví volný čas zejména s kamarády, a to buď v přímém osobním kontaktu, nebo prostřednictvím moderní komunikace (mobilní telefon či internet). Zřídka sledují zpravodajství v masových médiích, zejména zahraniční. Informace o domácím a zahraničním dění získávají především od kamarádů a od rodičů.

Z hlediska možného vlivu žáků na chod školy deklarují sami žáci poměrně velký vliv na paletu zájmových aktivit nabízených školou a úpravu školních pravidel, naopak málo mohou žáci ovlivnit školní řád či rozvrh hodin. Částečný vliv mají v některých školách žáci na obsah a způsob výuky a používané výukové materiály. Při hodnocení učitelů vystavili čeští žáci svým pedagogům poměrně dobré vysvědčení, většina žáků je přesvědčena o vysoké schopnosti učitelů žákům naslouchat a pomoci v případě potřeby.

Čeští žáci podporují demokratické hodnoty zhruba ve stejné míře jako jejich vrstevníci v zahraničí, nejvíce zdůrazňují svobodu slova, právo volit a rovnost. Zájem žáků 8. ročníku se soustředí zejména na témata, která jsou jim prostorově blízká, největší zájem mají o životní prostředí a společenskou či politickou situaci v místě bydliště či v celé ČR. Malý zájem byl u žáků zjištěn o evropská a mezinárodní témata.

Poměrně nízká je důvěra českých žáků ve vybrané instituce, zejména v politické strany (28 %) a parlament (33 %), tyto hodnoty byly podprůměrné i z hlediska mezinárodního srovnání. Vysokou důvěru českých žáků mají zejména armáda, školy, policie, soudy a média.

Zajímavým zjištěním je různorodá podpora rovného postavení mužů a žen ve společnosti. Žáci téměř jednohlasně podporují rovnost práv, postavení v politice a stejné odměňování obou pohlaví a současně více než polovina mladých souhlasí s tím, že hlavní prioritou žen by měla být výchova dětí. Obdobně překvapivý je více než 40% souhlas s tím, že muži jsou způsobilější k výkonu vysokých politických funkcí než ženy. Naprostá většina oslovených žáků se vyjádřila pro rovná práva pro etnické menšiny a přistěhovalce.

Poměrně nízká je deklarovaná ochota jít v budoucnosti k volbám, nejochotnější jsou žáci jít volit do místních zastupitelstev (cca dvě třetiny), naopak nejmenší je ochota volit do Evropského parlamentu (38 %). Aktivní politickou participaci plánuje jen malé procento českých žáků. Nejčastější bylo vyjádření ochoty pomoci kandidátovi některé politické strany (23 %), o aktivním vstupu do politické strany uvažuje jen 9 % žáků.

Podpora politických stran u žáků osmých ročníků je velmi malá. Pouze 6 % žáků vyjádřilo velkou podporu a dalších 20 % větší podporu. Politické strany podporují více chlapci oproti dívkám a také žáci gymnázií oproti žákům základních škol.

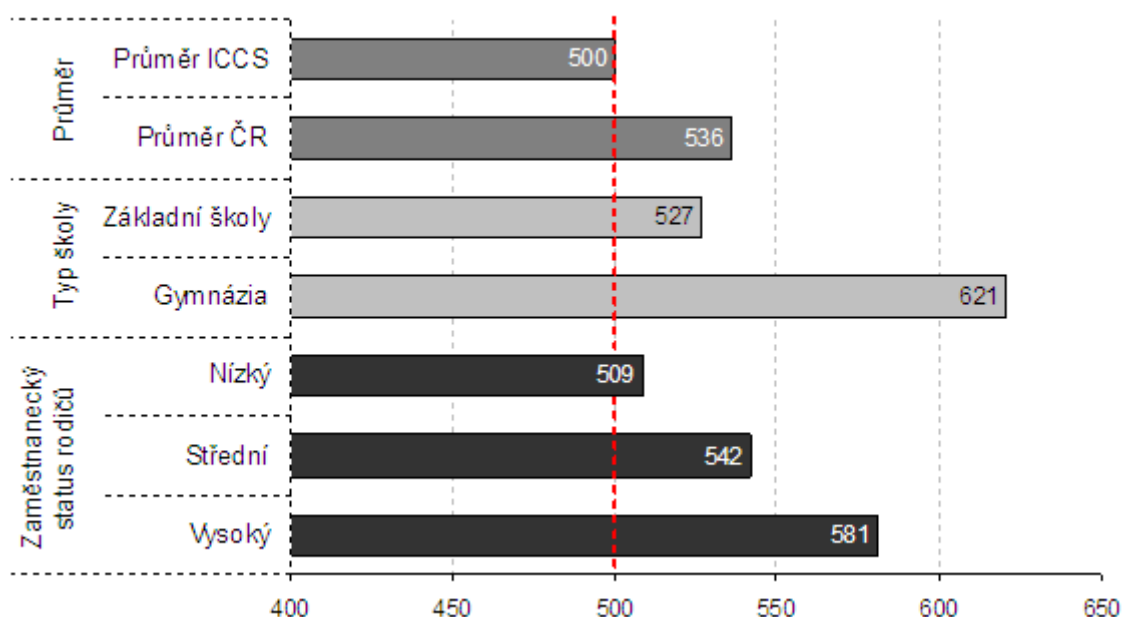
Při porovnání s ostatními zeměmi je míra účasti a predispozic českých žáků pro občanský a politický život v porovnání s mezinárodním kontextem o něco nižší. Co se týče postojů českých žáků k menšinám a k rovnosti mužů a žen, jsou výsledky téměř průměrné, horší jsou pouze názory na rovnost etnických skupin.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

3. Znalosti 14letých a postoje k Evropské unii a Evropě

V této oblasti prokázali čeští žáci ve srovnání s žáky z ostatních zúčastněných zemí **nadprůměrné znalosti**. Žáci víceletých gymnázií dosáhli výrazně lepších výsledků než žáci základních škol (rozdíl činil téměř 100 bodů na škále s průměrem 500). Stejně markantní byly rozdíly mezi žáky, jejichž rodiče zaujímají vysoký, střední a nízký zaměstnanecký status. Mezi první a třetí zmíněnou kategorií byl patrný rozdíl více než 70 bodů (viz graf 1).

Graf 1: Výsledek testu znalostí o Evropě a EU (měřeno na škále s mezinárodním průměrem 500)

Čeští žáci prokázali nejlepší znalosti v oblasti týkající se evropské měny euro, kdy na všechny příslušné otázky odpovídali průměrně lépe než jejich vrstevníci z ostatních zemí. **Ani oblast zákonů a politiky Evropské unie není žákům cizí**; kromě jedné výjimky prokázali u všech otázek průměrné až významně nadprůměrné znalosti ve srovnání s průměrem zúčastněných zemí. Poněkud nevyvážené znalosti byly zjištěny u položek zjišťujících fakta o unii a jejích institucích. Například místo zasedání Evropského parlamentu správně určila většina žáků, zatímco otázku, kdo volí jeho členy, zodpověděla správně pouhá čtvrtina žáků.

Dotazník zaměřený na postoje českých žáků k Evropě a Evropské unii poskytl rovněž širokou škálu poznatků. Ukázalo se, že **čeští žáci mají slabší pocit evropské identity a sounáležitosti k Evropě než jejich vrstevníci z ostatních evropských zemí**, přičemž chlapci se cítí být Evropany více než dívky. **Velká většina českých žáků je hrdá na to, že je Česká republika členskou zemí Evropské unie.**

Neméně důležité bylo rovněž zkoumání samotného zájmu žáků o evropské záležitosti, který se ukázal být poměrně vysoký. **Čeští žáci hovoří o evropských tématech významně častěji**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

než jejich vrstevníci z ostatních evropských zemí a také ve větší míře sledují tato témata v médiích.

Téměř všichni žáci v České republice se dle svých slov dokáží domluvit nebo dorozumět některým jiným evropským jazykem než českým a jejich vztah ke studiu cizích jazyků je velmi pozitivní. Tento vztah výrazně sílí s rostoucím zaměstnaneckým statutem rodičů žáka a je rovněž silnější u dívek než u chlapců. Dále se ukázalo, že čeští žáci spíše podporují restriktivní opatření k omezení volného pohybu občanů evropských zemí po Evropě a vedle toho ve velmi malé míře podporují rovná práva imigrantů v ČR.

Čeští žáci rovněž příliš nepodporují ideu politického sjednocování Evropy. Oproti tomu žáci podporují myšlenku sladování politik jednotlivých zemí (v oblasti postojů k mimoevropským zemím, ochrany životního prostředí, vzdělávání, zákonů a hospodářské politiky) stejně jako jejich vrstevníci z ostatních zúčastněných zemí.

S výrazně nižší podporou se setkala myšlenka zavedení společné měny v Evropě, respektive Evropské unii, přičemž tato podpora byla výrazně vyšší u dívek než u chlapců. Žáci rovněž vyjádřili menší podporu rozšiřování unie, než jaká je patrná v ostatních zemích EU, které se výzkumu ICCS zúčastnily.